

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar**

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

László Gézáné

**A történelmi Bereg, Szabolcs, Szatmár,
Ugocsa és Ung vármegyék sajtótörténete
1845-től 1920-ig**

Irodalomtudományi Doktori Iskola

A doktori iskola vezetője:

Prof. Dr. Kulcsár Szabó Ernő MHAS, egyetemi tanár

Könyvtártudományi Program

A program vezetője: Prof. Dr. Sebestyén György, CSc egyetemi tanár

A bizottság tagjai

Elnök: Prof. Dr. Sebestyén György, CSc egyetemi tanár

Belső bíráló: Dr. Senkei-Kis Zoltán, PhD

Külső bíráló: Dr. Takács Péter, DSc

Titkár: Dr. Szerafinné Dr. Szabolcsi Ágnes, PhD

Tag: Dr. Iván Géza, CSc

Póttag: Dr. Fodor János, PhD

Póttag: Dr. Kiszl Péter, PhD, habil.

Témavezető

Dr. Bényei Miklós, DSc

Budapest, 2013

1. A választott téma és jelentősége

Napjainkban a lapkiadás-történeti kutatások elakadásának, az útkeresésnek, a paradigmaváltásnak lehetünk szemtanúi. A magyar sajtótörténeti szintézis időben 1892-ig jutott el. Ugyanakkor valamennyi megyében elkészült az adott közigazgatási területen kisebb-nagyobb részben fellelhető történelmi vármegyékre is kiterjesztett sajtóbibliográfia. Az országos sajtóbibliográfiai sorozatok kiadása is felgyorsult.

A történelmi Bereg, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegyék időszaki lapjainak kiadástörténete a magyar sajtótörténet részét képezi. Az országos sajtótörténeti tendenciákhoz hasonlóan az erre a területre irányuló kutatások is megrekedtek az egy-egy kutató által fontosnak ítélt lap történeténél, és nem jutottak el sem a megye, sem a térség (jelen esetben a Felső-Tiszavidék) lapkiadás-történetének összefoglalásáig. Az említett történelmi közigazgatási terület nagy része gyakorlatilag a trianoni békeszerződés óta (kivéve az első, illetőleg a második bécsi döntést követő visszacsatolásukat, ami a második világháború végéig tartott) Magyarország határain kívül található, ami nagymértékben hozzájárult a megjelent időszaki sajtótermékek szétszóródásához, megsemmisüléséhez, továbbá lapkiadás-történetük feldolgozatlanságához. Erről a történelmi Bereg, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegyék sajtóbibliográfia kutató-, gyűjtő- és szerkesztői munkálatai is meggyőztek, amelyek az értekezés előzményének tekinthetők. A mostani dolgozat időbeli határa az első sajtótermék megjelenésétől, 1845-től szükségszerűen zárult le a trianoni békeszerződés időpontjával, vagyis a tárgyalt történeti-közigazgatási terület megszűnésével.

A nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár helyismereti különgyűjteményének munkatársaként az elmúlt évtizedek

során gyakran szembesültem a fent körbehatárolt területen megjelent sajtótermékekre és történetükre vonatkozó adatok hiányával. Valójában az olvasói igények és a könyvtárosi tehetetlenség készítetett a probléma holtpontról való elmozdítására.

2. A kutatási feladat, a kutatás célkitűzése

Az értekezésben a Felső-Tiszavidék öt vármegyéje eddig feltáratlan lapkiadásának elemzésére, sajátosságainak, összefüggéseinek bemutatására vállalkoztam. Az áttekintés 302 egykorú orgánум kézbevételel történt. A jellegzetes és ritka laptípusok, továbbá az elindításukat, fennmaradásukat vagy megszűnésüket befolyásoló társadalmi folyamatok bemutatására törekedtem. Bizonyos kérdéseket (pl. a publicisztika-újságírás helyi fejlődése, a térség sajtójában meghatározó szerepet játszó személyiségek életútja-életműve, a hirdetések problematikája, a terjesztés ügye stb.) csak érintőlegesen tárgyalhattam. A témát kulturális-társadalmi kontextusban, az új társadalomtörténeti elvárások figyelembevételével vizsgáltam.

A lapkiadás-történet feldolgozása során a kronológiai megközelítési módot, illetve annak az ideológiai-szakmai tematikával való összekapcsolását választottam. Azért döntöttem ez utóbbi mellett, mert úgy éreztem, hogy a vizsgált öt vármegye térségében így tudom a legjobban érzékeltetni a polgárosodás ütemét, időrendjét és azokat a települési szigeket, amelyekben a polgárosodás előrehaladása megkívánta a sajtó útján való tájékozódást.

Az időszaki kiadvány definíciójára a feldolgozott korszakban érvényes meghatározást alkalmaztam. A sajtó szó alatt a szakterminológiában és a mindennapi szóhasználatban elfogadott időszaki sajtótermékeket (periodikákat), tehát a hírlapokat, folyóiratokat és alkalmi lapokat értettem. Ezeknek jellemző sajátosságai: az időszerűség (aktualitás), az időszakosság (periodicitás) és a nyilvánosság (publicitás), a tartalom

változatossága és „a végtelen fennállás” hallgatólagos beígérése a szerkesztő részéről.

Az értekezés alapját, legfontosabb segédletét e történelmi-közigazgatási terület sajtóbibliográfiája képezte, aminek tételeit hosszú kutatómunkával gyűjtöttem össze határon innen és túl, és készítettem el a teljesség igényének szem előtt tartásával.

A dolgozat legfontosabb primer forrásának az ebben szereplő lapokat tekintettem, amelynek nagy részét mikrofilmen olvashattam. Legnagyobb élményt a *Kassa-Unghvári Hírdetményi Lap* elveszettnek hitt számai jelentették számomra, amire hosszú kutatás eredményeként 165 év után elsőként, találtam rá a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában. A lapok forrásként való tanulmányozásához, az ehhez szükséges módszer, látásmód kialakításához, a szükséges információ megtalálásához hosszú út vezetett. Fontos adalékokat, eligazodási pontokat nyújtottak a lapokban megjelent ma hírlaptörténetinek (önmagukra és más lapokra) minősülő adatok. Ehhez nagy segítséget jelentett Lakatos Éva *A magyar sajtótörténet válogatott bibliográfiája* című munkája, amelynek kiadásra váró utolsó kötetét kéziratban láthattam. Felhasználtam *A magyar sajtó története* című szintézist, az utóbbi időben megjelent rövid sajtótörténeti áttekintéseket, az egy-egy helyi lapra, továbbá Nyíregyháza és a megye nyomdatörténetére vonatkozó tanulmányokat, valamint a korabeli sajtótörvényeket.

A társadalmi-történelmi háttér bemutatásánál nem kis gondot jelentett, hogy a vizsgált vármegyék közül Ugocsáról és Ungról mind a mai napig nem jelent meg a korszakra vonatkozó összefoglalás. Bereg vármegye monográfiája 1881-ben, Szatmár vármegyéé 1907-ben látott napvilágot – ezért csak részben érinthették a dualizmus korát. A határainkon kívül rekedt levéltári források miatt megszakadt történeti kutatások, meg nem jelent monográfiák helyett a korszakra vonatkozó statisztikai adatokra (népszámlálás, mezőgazdasági statisztika), a

fontosabb helyi feldolgozásokra és résztanulmányokra támaszkodhattam.

3. A kutatás eredményeinek összefoglalása

I. tézis

A térség lapkiadásának kulturális-társadalmi kontextusban való vizsgálatát a társadalmi-történelmi viszonyok (a népesség, a térség társadalmi struktúrája, gazdasági, művelődési, politikai és pártviszonyok) feltárásával lehetett elvégezni

A Felső-Tiszavidék folyamatosan gyarapodó népessége többnyire kicsiny, 200-tól 1000 lelkes településeken élt. A térségben kiugróan magas a ruszin nemzetiség száma és aránya, akik elsősorban Ung, Ugocsa és Bereg megyében éltek. A második legnagyobb nemzetiséget a Szatmár megyei románok alkották. A felekezeti viszonyokat vizsgálva megállapítható, hogy Szabolcs kivételével (ahol a reformátusok voltak a legnagyobb arányban) valamennyi megyében a görög katolikus népesség volt többségben. A dualizmus korában végbement kapitalizálódás és polgárosodás a vizsgált térségben az országos átlagnál lassabban valósult meg. Az 1870-es, 1880-as években a fő foglalkozási ágaktól a szolgáltatásban dolgozók (cselédek, napszámosok) irányába mozdult el a lakosság foglalkozási struktúrája. 1910-ben a népesség 72,6%-a számára biztosított megélhetést a mezőgazdaság, amíg 17,4%-a élt iparból és forgalomból. A térség földbirtokviszonyait a törpegazdaságok és a kiscgazdaságok túlsúlya jellemezte. Az agrártársadalom általános tökehiányban szenvedett. A Felső-Tiszavidék iparának vállalati statisztikája a kisipar döntő többségét, azon belül a segéd nélkül, önállóan dolgozó kisiparok 60-65%-os arányát mutatta. A lakosság műveltségi állapotának elemzése megdöbbentő képet tárt fel. A térségben olyan nagymértékű volt az analfabetizmus, hogy az még 1910-ben is 44% körül mozgott,

miközben az országos átlag 31% volt. A fenti körülmények együtt vezettek a nagy lélekszámvesztéssel járó kivándorláshoz. A politikai és pártviszonyokat a parlamenti képviselő-választások eredményei alapján vizsgáltam. Szabolcs és Szatmár megyében a Függetlenségi és 48-as Párt, a kárpátaljai megyékben a kormánypárt képviselői voltak többségben.

II. tézis

A lapkiadás lenyomata a térség társadalmi-történelmi viszonyainak. Ez tükröződik az időszaki lapok nyelvek, szakmák, felekezetek, pártok szerinti megoszlásában.

A polgárosodással nőtt a tájékozódás, a sajtó iránti igény, ami a lapalapításokat és azok fennmaradását is segítette. A megjelent orgánumok 91,7%-a magyar, 8,3%-a idegen nyelvű. A legtöbb idegen nyelvű lapot, szám szerint 16-ot (az összes nemzetiségi lap 31,4%-át) Ungban adták ki, ebből 14 ruszin és orosz, kettő német nyelvű. A kormány és helyi képviselői, a néptanítók a nemzetiségek körében minden tőlük telhetőt megtettek a magyar nyelv elterjesztéséért. A Kárpátalján és Szatmárban élő nemzetiségek értelmisége és egyházi vezetői ugyanilyen erővel és meggyőződéssel harcoltak anyanyelvük megőrzéséért. Ez a küzdelem a dualizmus egész korszakán átívelt, az iskolák mellett a megyék hírlapkiadására is kihatott. Periodikumok indultak az anyanyelv védelméért és a magyar nyelv elterjesztésért. Ezt tükrözi a szaklapokon belül a pedagógiai és ifjúsági lapok viszonylag magas, közel 23%-os aránya. Az egyházak lapkiadásban betöltött jelentős szerepét jelzi a vallási orgánumoknak a szaklapok kategóriájában betöltött közel 29%-os aránya, amely a térség népességének felekezeti megoszlásához igazodott. A mezőgazdasági lapok jelentős száma a lakosság foglalkozási struktúráját tükrözte.

A helyi politikai életet (ez elsősorban Szatmárra és Szabolcsra volt jellemző) egy, a nyelvi kérdéshez hasonló ellenállás, a kiegyezéssel szemben az 1848-as eszmékért való reménytelen küzdelem határozta meg, amely szintén kihatott az említett megyék lapkiadására, a függetlenségi és 48-as politikai lapok túlsúlyára.

A Felső-Tiszavidék iparának fejletlensége a nyomdaiparra és a lapkiadásra is hatással volt. Csak technikailag jól felszerelt, megfelelő kapacitással bíró (egy kiadvány nagy példányszámban, rövid idő alatt történő előállítására alkalmas) nyomda mellett válhatott folyamatossá a lapkiadás. Ezt bizonyítja a *Bereg* című lap példája, amelynek elindítása (1874) után hat évnek kellett eltelni ahhoz, hogy megvalósuljanak a lapnyomtatás technikai feltételei. Szabolcsban az első orgánum megjelenése után 13 évvel, ugyancsak 1880-ban, a Piringer–Jóba nyomda megnyitása után fél évvel válhatott folyamatossá az újságkiadás. A kettő szoros összefüggését, kölcsönhatását a vidéki hírlapírók kongresszusán is leszögezték, hogy ti. vidéki lap helyi nyomda nélkül, vidéki nyomda helyi lap nélkül nem válhat jövedelmező vállalkozássá.

III. tézis

A Felső-Tiszavidék időszaki lapjainak kronológiai, földrajzi és lap típusok szerinti csoportosítása alkalmas a lapkiadás sajátosságainak és a háttérükben álló tényezők kimutatására.

A lapalapítások kronológiai megoszlásának vizsgálata során a sajtótörvények (különösen az 1867-ben visszaállított 1848. évi sajtótörvény), a térség polgárosodásának és politikai viszonyainak (választás, öszirózsás forradalom, Tanácsköztársaság) meghatározó szerepe ismét kimutatható. Ezek hatására 1867-től a lapalapításban felfelé ívelő folyamat figyelhető meg, ami a század első évtizedében a polgárosodás és a sajtó üzletté válásának hatására tovább emelkedett, majd a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről szóló 1912. évi, továbbá az 1914. évi sajtótörvény és az első világháború kitörése miatt megtorpant. Az 1918. és 1919. évi forradalmak a lapalapítások számának emelkedését eredményezték.

Az újonnan és korábban alapított lapok megjelenésének évenkénti tanulmányozása is az előzőeket támasztja alá. A XIX. század utolsó évtizedében a legtöbb orgánus, szám szerint 33-34, 1897 és 1899 között látott napvilágot. Ez a szám 1909-re majdnem a duplájára, 60-ra emelkedett. Az 1875-ben megindult hol lassúbb, hol gyorsabb növekedés 1911-ig tartott – ekkor jelent meg a térségben a legtöbb periodikum, 66.

Az időszaki lapok földrajzi megoszlásának vizsgálata szerint azok 44%-a Szatmárban, 27,2%-a Szabolcsban, közel 17%-a Ungban, 8,3%-a Beregben és 3,6%-a Ugocsában jelent meg. Szatmár előnye a fejlettebb iparral és a nagyobb mértékű polgárosodással, valamint Szatmárnémeti történelmi múltjával magyarázható.

A lap típusok szerinti áttekintésből jól látható a vegyes tartalmú lapok túlsúlya (34,1%), amelyeket a szaklapok (27,5%) és a politikai lapok (12,3%) követtek. A lapalapítók a vegyes tartalmú lapokat tartották a

legalkalmasabbnak arra, hogy a vidéki polgárságot megnyerjék a hírlapolvasás számára, majd azt követően a legszélesebb társadalmi rétegekhez és a családokhoz szólva azt az egész korszakon át megjelentethessék. A vegyes tartalmú lapokban az adott közigazgatási egység (megye, város, község) életére (oktatás, közgazdaság, kereskedelem), annak hétköznapijaira, lakosságára vonatkozó, vagy az őket foglalkoztató kérdésekről lehetett olvasni. Olvasóikat ellátták minden praktikus, a napi életvitelhez szükséges információval. A család női tagjait a tárca vagy a csarnok rovatban közölt szépirodalommal igyekeztek megnyerni. A vegyes tartalmú lapok mellett a helyi irodalmi és társasági lapok nem találtak kellő fogadtatásra. A szaklapokon belül legnagyobb arányban fordultak elő a szakmákhoz, szakegyesületekhez kötődők, amelyek a kategórián belül 37,3%-ot képviseltek. Ezen belül a mezőgazdaságból élők 45%-ban képviselték szakmájukat. A vallási orgánumokon belül a katolikus felekezetűek annak 47%-át, a reformátusok 30%-át mondhatták magukénak. A szorosán vett nevelésügyi lapok jellegüknél fogva egyenlő arányban oszlottak meg az állami és a felekezeti népoktatás között. A politikai lapok között 38%-kal a szociáldemokrata, illetőleg a szocialista párthoz (vagyis a forradalmakhoz) kötődő orgánumok vezettek, ellenben azok rövid életűek voltak, nem bírtak meghatározó jelleggel a vizsgált időszakra. Az előzőeket a Függetlenségi és 48-as Párt lapjai 25%-kal, a magukat pártoktól függetlennek nevezők 19%-kal követték.

IV. tézis

A lapkiadás elindítása és életben tartása megszállott, elkötelezett személyeket (szerkesztők, újságírók, hírlapolvasók) követelt, akik felismerve a sajtó erejét, áldozatot nem ismerve mindent megtettek annak fennmaradásáért.

A vizsgált lapok szerkesztői, hírlapírói legtöbbször mellékfoglalkozásként, még nem professzionális újságíróként sokszor anyagi ellenszolgáltatás nélkül folytatták tevékenységüket (tanárok, lelkészek, ügyvédek, politikusok). A szépirodalmi szerzők általában a térségben élő és működő helyi szépirodák, költők voltak. A térség lapkiadás történetéhez olyan kiemelkedő nagyságok pályakezdése kötődik, mint Nagy Vince és Krúdy Gyula, továbbá olyan nagy írók, költők (pl. Ady Endre), akiknek művei másodközlésként láthattak itt napvilágot. A megszállott, kiváló újságírók és lapszerkesztők között Nyíregyházán Kmety Istvánt és Inczedy Lajost, Beregszászban Janka Sándort tarthatjuk számon. A sajtótörvények előírták a kiadásért felelős személy megnevezését, ami megnehezítette a nevek mögött álló tényleges közreadó megállapítását. A lapok programcikkei és az alcím adatai utaltak arra, hogy az adott lap melyik egyházi felekezet, egyesület vagy párt támogatását élvezte.

Az analfabetizmus és a szegénység a népesség jelentős részét kizárta az újságolvasásból. A lapok előfizetőiről és azok számáról viszonylag kevés adat áll rendelkezésre. Az előfizetők a következő foglalkozási ágakhoz és rétegekhez kötődtek. A tanítókat és jegyzőket a legtöbb vegyes tartalmú hetilap fél áron igyekezett megnyerni előfizetőnek. A térség szűk polgári és hivatalnoki rétegének tájékozottsága megszerzéséhez egy országos lap híryanaga mellett megyéje valamely vegyes tartalmú lapját is ismerni kellett. A szolgabírók a munkájukhoz szükséges országos és helyi rendeleteket, törvényeket félhivatalos és hivatalos országos és megyei lapokból, közlönyökből szerezhették meg.

Nem nélkülözhatték az időszakai sajtó, közöttük a helyi hírlapok híreit a 100 és 1000 holddal rendelkező középirtokosok és az ezt meghaladó földirtokkal rendelkező arisztokrácia tagjai. A párttagok és szimpatizánsok politikai tájékozottságukat az országos pártlapokból szerezték meg. A foglalkozási szaklapok ismerete az adott területeken dolgozó szakértelmiség számára volt fontos. A vállalkozók, kereskedők, az ingatlanügynökök munkájához nélkülözhetetlenek voltak a helyi lapok napi hírei, a gabonaárak, a tőzsde-árjegyzékek, az eladó-bérbeadó ingatlan-hirdetések. Sajnálatos, hogy a felsoroltaknak csak egy része volt újság- vagy folyóirat-olvasó, erre utalnak a lapok előfizetésre, az előfizetési díjak befizetésére utaló folyamatos felhívásai. Az olvasók országos hír- továbbá speciális igényeik kielégítéséhez a fővárosban megjelent általános tartalmú, politikai, divat, irodalmi és családi lapokhoz fordulhattak, amelyeknek itteni terjesztéséről egyelőre nincsenek megbízható adatok. Az újságokhoz nemcsak előfizetés útján juthattak hozzá az olvasók – azokat a kaszinókban, kávéházakban, boltokban, műhelyekben, fogadóknak, korcsmákban is olvashatták.

V. tézis

A hírlapirodalom a polgári korban a vizsgált térségben is betöltötte hármas funkcióját: közvélemény-formálás, műveltség-közvetítés, gazdasági tényező (főként a hirdetések révén).

Az 1860-as évek elején és a kiegyezést követően a megyeszékhelyek és a megyék nagyobb városainak polgársága már nem elégedett meg az országos lapok késéssel érkező, csak a szenzációra koncentráló helyi tudósításaival, ami felgyorsította a helyi lapok alapítását. A sajtó nagy hatással volt a *közvéleményre, a meggyőzés erejével hatott*. Segített a „hír” minél rövidebb idő alatt minél szélesebb körhöz való eljuttatásában. A politikai nézetek befolyásolására is alkalmas volt. A parlamenti választások előtt helyet kaptak benne a képviselők választási beszédei (a lap politikai irányától függött, hogy kinek a programját közölte teljes terjedelmében). Ha a szükség úgy kívánta, a nyilvánosság erejével mozgósított egy fontos ügy mellett (pl. Bereg és Ung közigazgatási egyesítésének megakadályozása, megyeszékhelyek áthelyezésének segítése). A lapok közleményei *műveltséget, ismeretet* (szépirodalom, színházi kritikák, pedagógiai cikkek) közvetítettek. Tanítottak, neveltek (pl. hogyan akadályozzák meg a járványok terjedését, hogyan védjék meg a növényeket a betegségektől), gyarapították az olvasók ismereteit, segítették a mindennapi életben és a világ dolgaiban való eligazodást. A szaklapok szakismeretet terjesztettek. A periodikumok tartalma a tényközlés mellett arra is rávilágít, hogy a térség lakói hogyan élték meg a történelem sorsforduló eseményeit.

A hírlapok főként a hirdetések révén *gazdasági tényezőként* is számításba jöttek. Az előfizetési díjak mellett a hirdetésekbe befolyt jövedelem biztosította a lap fennmaradását. A hirdetésekben közvetített információk élénkítették a kereskedelmet és a haszonszerzés lehetőségét is magukban hordozták.

4. A dolgozat eredményeinek hasznosítása

A kutatás során feltárt eredményeket, kutatás-módszertani ismereteket a könyvtár helyismereti gyűjteményének munkatársaként a helytörténészek és olvasók körében kívánom hasznosítani. Minden alkalmat szeretnék megragadni a hírlapokban és folyóiratokban található ismeretek népszerűsítésére. Szeretném felhívni a térség múltja és történelme iránt érdeklődő közönség figyelmét, hogy egyetlen olyan történelemkönyv sem létezik, amiben a helyi újságokhoz hasonló pontossággal évtizedeken keresztül nyomon követhetnék a társadalmi, gazdasági, kulturális élet közérdeklődésre is számot tartó helyi eseményeket, az itt élők ünnep- és hétköznapijait. A történesekkel egy időben keletkezett írások meglehetősen hiteles történelmi forrásoknak tekinthetők, aminek különös színfoltot kölcsönöz a tényeken átszűrődő korhangulat.

Remélem, hogy a megyei könyvtár, a megye és a határon túli könyvtárak munkatársai és olvasói, a felső és a középfokú oktatásban tanítók és tanulók is sokat merítenek a dolgozathoz. Az értekezés a nyomdatörténet, továbbá a hirdetés-történet, tágabban a politika-, gazdaság-, társadalom- és művelődéstörténet művelői számára is segédletként szolgálhat, szempontokat, adatokat kínálhat.

Bízom abban, hogy a disszertáció kutatási eredményei a lapkiadás helyi sajátosságainak feltárásával hozzájárulnak a Felső-Tiszavidék sajtótörténetének jobb megismeréséhez. Az egyedi sajátosságok, eddig ismeretlen adatok bemutatásával, főként a vidéki sajtóviszonyok alaposabb tanulmányozásával gyarapíthatja az országos sajtótörténeti kutatások eddig elért eredményeit. Ezt a munkát befejezni nem, csak megszakítani lehet. Ösztönözve, lehetőséget kínálva új dolgozatok születésére, egyebek között egy-egy lap politikai, társadalmi, eszmei arculatának az elemzésére, az olvasótáborának közvetített értékrend felmérésére, a mértékadó, meghatározó szerepet

játszó szerkesztők, helyi publicisták életművének feltárására, adalékokat nyújt nyomdatörténethez és hirdetéstörténethez. Ebben magam is szeretnék közreműködni.

A dolgozat a határon túl élő magyar értelmiség és kutatók számára is figyelemfelkeltés lehet a térség gazdag sajtótörténetére, ösztönzés annak további kutatására. A *digitalizálás* teremthet lehetőséget a hazai közgyűjteményekben őrzött sajtótermékek Magyarország határain túl, eredeti megjelenési, kiadási helyükön való olvasásához. A Kárpátalján és Romániában fellelhető orgánumok ugyanilyen módon tehetők hozzáférhetővé a magyarországi kutatók számára. Egy virtuális adatbázisban válhatnának teljessé vagy teljesebbé a térség határok által elválasztott, szétszóródott, kallódó sajtótermékei, kulturális örökségünk igazgyöngyei, ami fennmaradásukat is biztosíthatná.

A doktori értekezés témájában megjelent könyv

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye (a történelmi Bereg, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegyék) sajtóbibliográfiája (1845-2000). -
Nyíregyháza : Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, 2002. -
523 p.

Cikkek, tanulmányok

A „Kassa-Unghvári Hírdetményi Lap” Időutazás egy eltűntnek vélt
hírlappal a reformkori Magyarországra és Kassára. In: Magyar
Könyvszemle, 126. évf. 2010. 2. sz. p. 212-225.

Az első hírlapok nyomában Beregben, Szabolcsban, Szatmárban,
Ugocsában és Ungban (1845-1885). In: Szabolcs-szatmári-beregi
Szemle, 45. évf. 2010. 2. sz. p. 203-211.

A sajtókiadás kezdetei a szabolcs-szatmár-beregi térség történelmi
vármegyéiben (1845-1885). In: Könyvtári Kis Híradó, A Szabolcs-
Szatmár-Bereg megyei könyvtárak lapja, 14. évf. 2009. 1. sz. p. 15-16.

Előadások

Szabolcs megye sajtótörténete a dualizmus korában.
Elhangzott A Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Beregi
Levéltárában 2013. március 25-én a Múltról mindenkinek
programsorozat keretében.

Legjelentősebb hírlapunk a Nyírvidék.

Elhangzott a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban, a Magyar Kultúra Napi rendezvényen 2012. január 23-án, a Nyírvidék örökbefogadási program keretében

Az első hírlapok nyomában a Szabolcs-Szatmár-Beregi térség történelmi vármegyéiben. Elhangzott a Szabolcs-Szatmár megyei Levéltárban 2009. március 16-án, a Magyar Sajtó Napja rendezvény keretében